

NÂNG CAO VAI TRÒ CỦA CÔNG ĐOÀN KHU CÔNG NGHIỆP, KHU CHẾ XUẤT TRONG CHĂM LO DỜI SỐNG VẬT CHẤT, TINH THẦN CHO NGƯỜI LAO ĐỘNG

✎ BÙI THỊ MINH PHƯƠNG*

Ngày nhận: 21/8/2018

Ngày phân biệt: 22/11/2018

Ngày duyệt đăng: 24/12/2018

Tóm tắt: Trong điều kiện hội nhập quốc tế, các tỉnh, thành phố trong cả nước đều có khu công nghiệp, khu chế xuất, các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài xuất hiện ngày càng nhiều, số lượng người lao động làm việc trong các khu công nghiệp, khu chế xuất ngày càng tăng, quan hệ lao động giữa chủ sử dụng lao động và người lao động ngày càng phức tạp. Chính vì vậy, tổ chức Công đoàn khu công nghiệp, khu chế xuất cần phải quan tâm, sát sao và có các giải pháp tích cực nhằm chăm lo và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động nhất là chăm lo cải thiện đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp.

Từ khóa: Tổ chức Công đoàn, người lao động, đời sống vật chất, tinh thần, quyền, lợi ích.

ENHANCING THE ROLE OF TRADE UNIONS IN INDUSTRIAL PARKS AND EXPORT - PROCESSING ZONES IN CARING FOR THE MATERIAL AND SPIRITUAL LIFE FOR WORKERS

Abstract: In the context of international integration, provinces and cities nationwide have industrial parks, export processing zones, foreign invested enterprises appear more and more. The number of employees working in the industrial area grows, labor relations between employers and workers become more complicated. Therefore, trade union organizations should pay attention and have positive solutions to protect legitimate rights and interests of workers, especially care to improve the quality of life and spirit for workers in industrial zones.

Keywords: trade union organization, worker, material life, spirit, right, benefit.

Công đoàn là tổ chức chính trị - xã hội rộng lớn của giai cấp công nhân và người lao động. Công đoàn thành lập trên cơ sở tự nguyện và đại diện cho công nhân, viên chức lao động, chăm lo và bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động. Trong những năm qua, cùng với sự phát triển của phong trào công nhân và công đoàn trên cả nước, vai trò, vị thế của tổ chức công đoàn ngày càng được khẳng định và nâng cao, thể hiện qua việc thực hiện tốt các chức năng, nhiệm vụ của tổ chức công đoàn đối với người lao động, đó là: "...chăm lo và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động, tham gia quản lý nhà nước, quản lý kinh tế - xã hội, tham gia thanh tra, kiểm tra, giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, tổ chức, đơn vị, doanh nghiệp; tuyên truyền, vận động người lao động học tập nâng cao trình độ, kỹ năng nghề nghiệp, chấp hành pháp luật, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa"[1].

Trong điều kiện hội nhập quốc tế, hầu hết các tỉnh, thành phố trong cả nước đều có khu công nghiệp, khu chế xuất, các doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài xuất hiện ngày càng nhiều, số lượng lao động làm việc trong các khu công nghiệp, khu chế xuất ngày càng tăng, quan hệ lao động giữa chủ sử dụng lao động và người lao động ngày càng phức tạp. Nhiều doanh nghiệp trong nước không đảm bảo được việc làm và thu nhập cho người lao động (nợ lương, nợ bảo hiểm...), một số doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài thường tăng ca, tăng giờ làm việc nhưng điều kiện làm việc cũng như trả lương và các khoản hỗ trợ chưa tương xứng với thời gian và hao phí sức lao động của người lao động. Bên cạnh đó, các cấp chính quyền, địa phương chưa có sự quan tâm đầu tư đúng mức về cơ sở vật chất hạ tầng như: nhà ở, trường học, mẫu giáo, nhà văn hóa... để phục

* Trưởng Đại học Công đoàn

vụ và đáp ứng các nhu cầu đời sống công nhân lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất. Những thực trạng trên đây đã tác động trực tiếp và là nguyên nhân dẫn đến đời sống vật chất, tinh thần của công nhân viên chức, lao động nói chung và lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất nói riêng đang rất khó khăn. Vì vậy, đòi hỏi tổ chức công đoàn cần phải quan tâm sát sao và có các giải pháp tích cực nhằm chăm lo và bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp, chính đáng của người lao động, nhất là chăm lo, cải thiện đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất. Trong khuôn khổ bài viết, tác giả tham gia một số giải pháp cơ bản nhằm nâng cao vai trò của công đoàn trong việc chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất. Cụ thể như sau:

1. Hoàn thiện các quy chế, quy định về phối hợp giữa công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất với các chủ thể có liên quan trong việc chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động

Hoàn thiện các quy chế, quy định về phối hợp trong việc chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động là giải pháp hàng đầu để thực hiện chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất.

Phối hợp hoạt động của các cấp, ngành với tổ chức công đoàn là điều kiện để tổ chức công đoàn và các cơ quan phối hợp thực hiện tốt các chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của mình. Căn cứ để hoàn thiện các quy chế, quy định về phối hợp trong việc chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất là các nghị quyết của Đảng, Chính phủ. Nghị quyết số 20/NQ-TW ngày 28/01/2008 của BCH Trung ương Đảng (khóa X) về tiếp tục xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, đã chỉ rõ: "Ban hành quy định pháp luật về thực hiện quy chế dẫn chủ cơ sở trong các doanh nghiệp của tư nhân và doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, tăng cường cơ chế đối thoại, thương lượng giữa người sử dụng lao động và người lao động. Quy định rõ quyền, trách nhiệm của người sử dụng lao động và người lao động trong xây dựng QHLD hài hòa, ổn định, tiến bộ"; "Tổ chức thực hiện tốt pháp luật lao động; đổi mới, nâng cao hiệu lực

quản lý nhà nước về lao động trong doanh nghiệp. Bổ sung, hoàn thiện cơ chế phối hợp giữa Nhà nước, chủ doanh nghiệp, công đoàn để giải quyết tranh chấp lao động và xây dựng QHLD hài hòa, ổn định, tiến bộ" [2].

2. Đổi mới tổ chức và hoạt động của công đoàn khu công nghiệp, khu chế xuất trong việc chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động

Phương châm chung trong đổi mới tổ chức và hoạt động công đoàn các tỉnh, thành phố và công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất là cần phải phát triển các tổ chức công đoàn ngoài quốc doanh và tích cực phát triển đoàn viên, thành lập Công đoàn cơ sở, xây dựng các cấp công đoàn vững mạnh, nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động công đoàn nhằm thực hiện tốt chức năng của công đoàn, trong đó có nhiệm vụ quan trọng là chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất. Hoạt động phải hướng về cơ sở, sát đoàn viên, công nhân, lao động; lắng nghe ý kiến, kiến nghị của đoàn viên, công nhân, lao động giúp cơ sở giải quyết những khó khăn, vướng mắc nhất là về việc làm, đời sống vật chất, tinh thần của người lao động.

- Tranh thủ sự quan tâm chỉ đạo trực tiếp của UBND tỉnh, thành phố, sự chỉ đạo của Đảng ủy Ban quản lý các khu công nghiệp, khu chế xuất, sự phối hợp chặt chẽ lãnh đạo và nhân viên nâng cao tinh thần quyết tâm phấn đấu vươn lên của cán bộ chuyên trách công đoàn và sự đổi mới, sáng tạo, bám sát chương trình kế hoạch hoạt động toàn khóa và hàng năm của Ban chấp hành, Ban Thường vụ công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất, sự ủng hộ nhiệt tình của đội ngũ Ban chấp hành công đoàn cơ sở và chủ doanh nghiệp, kiên trì thực hiện chủ trương "bám sát cơ sở, hướng mọi hoạt động về cơ sở":

- Cần thường xuyên quan tâm chỉ đạo công đoàn cơ sở trong các khu công nghiệp, khu chế xuất tích cực nghiên cứu các văn bản pháp luật, nhất là những văn bản pháp luật liên quan đến chế độ, chính sách của Đảng và Nhà nước đối với người lao động (như Bộ luật Lao động năm 2012, Luật Công đoàn năm 2012, Luật BHXH, Hiến pháp năm 2013, Luật Giao thông..., các Nghị định, Thông tư, Chỉ thị hướng dẫn thực hiện pháp luật v.v.); Chỉ đạo công đoàn cơ sở xây dựng kế hoạch tuyên truyền, phổ biến kiến

thức pháp luật tới đoàn viên, người lao động bằng nhiều hình thức linh hoạt, phong phú dễ hiểu, dễ nhớ nhằm làm cho đoàn viên, người lao động nắm được chính sách pháp luật, thực hiện sống và làm việc theo hiến pháp và pháp luật, mặt khác trên cơ sở nghiên cứu để hiểu, nắm vững để tham gia, đóng góp ý kiến với Đảng, Nhà nước xây dựng chủ trương, chính sách pháp luật liên quan đến quyền, lợi ích và nghĩa vụ của đoàn viên, người lao động.

- Phối hợp chỉ đạo hướng dẫn xây dựng thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở, tổ chức công đoàn mở Hội nghị người lao động. Chỉ đạo công đoàn cơ sở thực hiện Nghị quyết của Đoàn Chủ tịch Tổng Liên đoàn và chỉ đạo của LĐLĐ tỉnh, thành phố về "Đổi mới, nâng cao chất lượng thương lượng, ký kết và tổ chức thực hiện Thỏa ước lao động tập thể", phấn đấu 100% doanh nghiệp có tổ chức công đoàn thực hiện ký kết thỏa ước lao động tập thể.

- Hằng năm, chỉ đạo công đoàn cơ sở tư vấn, hướng dẫn, giúp đỡ người lao động ký giao kết hợp đồng với chủ sử dụng lao động, tham gia với chủ sử dụng lao động xây dựng thang lương, bảng lương, định mức lao động của doanh nghiệp theo quy định của pháp luật, tham mưu, đề xuất, kiến nghị với chủ doanh nghiệp tăng lương, tăng tiền làm thêm giờ, tiền thưởng, tiền ăn giữa ca, tiền xăng xe, tiền thuê nhà ở v.v... khi giá cả thị trường tăng cao. Tham mưu với chủ sử dụng lao động tổ chức đối thoại giữa người lao động với công đoàn và người sử dụng lao động nhằm kịp thời giải quyết những khó khăn, vướng mắc của người lao động, của công đoàn cơ sở.

- Hằng năm thực hiện chỉ đạo của LĐLĐ tỉnh, thành phố và công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất cần tích cực chỉ đạo công đoàn cơ sở phối hợp với chủ doanh nghiệp tổ chức các hoạt động hưởng ứng "Tuần lễ Quốc gia về an toàn lao động, vệ sinh lao động, phòng chống cháy nổ" và "Ngày môi trường thế giới", thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia về bảo hộ lao động, góp phần thúc đẩy doanh nghiệp và người lao động thực hiện tốt các quy định về bảo hộ lao động, về bảo vệ môi trường và đã đạt được nhiều kết quả cụ thể, thiết thực. Công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất phối hợp với LĐLĐ tỉnh, thành phố chỉ đạo doanh nghiệp xây dựng mô hình điểm về "Góc bảo hộ lao động" có tác dụng thiết thực đối với người lao động.

- Chỉ đạo CBCS rà soát đối tượng người lao động

nghèo, con người lao động nghèo có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn, gia đình người lao động nghèo không có nhà ở hoặc nhà ở tạm bợ để đề nghị Ban quản lý "Quý Mái ấm công đoàn" Ban quản lý "Quý vì Phụ nữ nghèo" của LĐLĐ tỉnh, thành phố, "Quý tấm lòng vàng" của Báo Lao động tặng quà, học bổng, hỗ trợ tiền xây nhà ở mới hoặc sửa chữa nhà ở tạm thành nhà ở.

- Tham gia với các cơ quan chức năng nắm bắt tình hình sản xuất kinh doanh của các doanh nghiệp, nắm tình hình thực hiện chế độ chính sách đối với người lao động, tình hình giải quyết đời sống, việc làm đối với người lao động và tham gia giải quyết kịp thời, có hiệu quả các cuộc đình công xảy ra ở các doanh nghiệp góp phần tích cực bảo vệ quyền lợi hợp pháp, chính đáng của người lao động đồng thời giúp chủ sử dụng lao động giảm thiểu đáng kể thiệt hại về kinh tế do đình công gây ra, góp phần làm lành mạnh môi trường đầu tư của địa phương, bảo đảm an ninh trật tự trong các khu công nghiệp, khu chế xuất.

- Đổi mới công tác phát động và tổ chức phong trào thi đua, thường xuyên quan tâm chỉ đạo công đoàn cơ sở phát động các phong trào thi đua trong người lao động, có sơ kết, tổng kết, biểu dương những gương người tốt việc tốt, gương điển hình tiên tiến trong lao động sản xuất, các phong trào thi đua "Lao động giỏi, lao động sáng tạo"; phong trào thi đua xây dựng môi trường "Xanh - sạch - Đẹp", phong trào thi đua "nuôi con khỏe, dạy con ngoan"; phong trào thi đua xây dựng công đoàn cơ sở vững mạnh và vững mạnh xuất sắc. Đồng thời kịp thời tổng kết, biểu dương những tập thể, cá nhân điển hình, tiên tiến, có sáng kiến cải tiến kỹ thuật, tăng năng suất lao động, làm lợi cho doanh nghiệp.

- Đổi mới nội dung, phương thức và nâng cao chất lượng hoạt động của tổ chức công đoàn và đội ngũ cán bộ công đoàn. Tiếp tục thực hiện phương châm hướng mọi hoạt động về cơ sở, Công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất cần phân công cán bộ công đoàn chuyên trách phụ trách từng khu công nghiệp, khu chế xuất chịu trách nhiệm toàn bộ chất lượng hoạt động công đoàn cơ sở được phân công theo địa bàn các khu công nghiệp, khu chế xuất, chỉ đạo cán bộ công đoàn chuyên trách thường xuyên đi cơ sở, bám sát mọi hoạt động của công đoàn cơ sở, tích cực chỉ đạo Ban Chấp hành công

đoàn cơ sở hoạt động theo phương pháp “cầm tay chỉ việc”, “tư vấn tại chỗ” nhằm hướng dẫn cán bộ công đoàn cơ sở nội dung, phương pháp, cách thức tổ chức hoạt động công đoàn.

- Hàng năm tổ chức các lớp tập huấn nghiệp vụ công tác công đoàn cho các cán bộ công đoàn là chủ tịch, phó chủ tịch công đoàn cơ sở, mỗi năm ít nhất 1 lớp cho cán bộ công đoàn là chủ tịch, phó chủ tịch công đoàn cơ sở tham dự, ngoài ra cần phân công các đồng chí lãnh đạo trực tiếp làm giảng viên, giảng về nghiệp vụ công tác công đoàn cho cán bộ công đoàn cơ sở từ tổ phó, tổ trưởng công đoàn trở lên tại công đoàn cơ sở.

- Tăng cường công tác kiểm tra công đoàn. Cần nhận thức rõ làm tốt công tác kiểm tra góp phần ổn định tình hình, giúp cho công nhân lao động phấn khởi yên tâm công tác và lao động sản xuất, đây là hoạt động thường xuyên nhằm nâng cao kiến thức, nghiệp vụ, kỹ năng hoạt động của các công đoàn cơ sở, góp phần ngăn ngừa vi phạm, kịp thời phát hiện những nhân tố mới để nhân rộng và nhanh chóng khắc phục những thiếu sót, khuyết điểm, những vi phạm của tổ chức và đoàn viên ở công đoàn cơ sở. Ủy ban kiểm tra công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất cần hướng dẫn Ủy ban kiểm tra công đoàn cơ sở xây dựng kế hoạch kiểm tra đối với công đoàn cơ sở mình, đặc biệt quan tâm kiểm tra công tác thu chi tài chính công đoàn và giải quyết đơn thư của người lao động. Ủy ban kiểm tra của công đoàn các khu công nghiệp, khu chế xuất cần phối hợp với các Phòng chuyên môn của Ban quản lý các khu công nghiệp, khu chế xuất, các Ban chức năng của LĐLĐ tỉnh, tham gia đoàn kiểm tra liên ngành do Sở LĐTĐXH tỉnh tổ chức về kiểm tra doanh nghiệp thực hiện chế độ chính sách liên quan đến người lao động, phối hợp với Phòng Lao động Ban Quản lý các khu công nghiệp, khu chế xuất giải quyết kịp thời đơn thư khiếu nại, tố cáo của người lao động, không để tồn đọng đơn thư và làm đơn vượt cấp.

- Coi trọng công tác nữ công, thường xuyên nắm bắt việc thực hiện chế độ, chính sách đối với nữ người lao động, tham gia, giám sát chủ doanh nghiệp thực hiện nghiêm túc các chế độ chính sách đối với nữ lao động. Các ngày kỷ niệm khởi nghĩa Hai Bà Trưng, kỷ niệm ngày Quốc tế phụ nữ 8-3, ngày thành lập Hội Liên hiệp phụ nữ Việt Nam 20-10 cần có công văn hướng dẫn, chỉ đạo các công đoàn cơ sở tổ

chức các hoạt động lập thành tích thiết thực chào mừng và hướng dẫn công đoàn cơ sở tổ chức họp mặt chị em nữ ôn lại truyền thống phụ nữ Việt Nam, nêu gương điển hình tiên tiến trong lao động sản xuất, kinh doanh cho chị em noi gương, học tập, tổ chức tặng quà động viên chị em, tạo ra bầu không khí vui tươi, phấn khởi trong lao động nữ. Phối hợp với Ban nữ công LĐLĐ tỉnh, thành phố, Trung tâm Chăm sóc sức khỏe sinh sản, Chi cục Dân số kế hoạch hóa gia đình, Trung tâm Trợ giúp pháp lý của tỉnh hàng năm mở lớp tập huấn cho lao động nữ trong các doanh nghiệp về kiến thức và kỹ năng sống, kiến thức về sức khỏe sinh sản, kế hoạch hóa gia đình, kiến thức về bình đẳng giới, phòng chống các tệ nạn xã hội HIV/AIDS cho chị em nữ trong các doanh nghiệp.

Duy trì và đẩy mạnh phong trào thi đua “Giải việc nước, đảm việc nhà” phong trào “nuôi con khỏe, dạy con ngoan”, phong trào ủng hộ “quỹ vì phụ nữ nghèo” cho người lao động nói chung, chị em lao động nữ nói riêng.

Việc ra đời của rất nhiều loại hình doanh nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài, một mặt tạo ra nhiều việc làm cho người lao động trong các khu công nghiệp, khu chế xuất nhưng mặt khác cũng có những mặt hạn chế. Người lao động phải làm việc trong điều kiện áp lực công việc lớn, tăng ca, thêm giờ nên việc thiếu thốn về đời sống tinh thần là không thể tránh khỏi. Mặt khác, mức lương trong các doanh nghiệp trong các khu công nghiệp, khu chế xuất cũng chỉ đủ giúp người lao động chi tiêu hợp lý, không có nhiều người có khả năng tích lũy và cải thiện đời sống của mình. Chính vì vậy việc chăm lo đời sống vật chất và tinh thần cho người lao động là một trong những vai trò quan trọng của tổ chức Công đoàn, đặc biệt trong điều kiện hội nhập quốc tế. Để nâng cao vai trò của công đoàn trong việc chăm lo đời sống vật chất và tinh thần cho người lao động trong các khu công nghiệp, việc thực hiện các giải pháp trên là yêu cầu cấp thiết và cần tiến hành sớm. □

Tài liệu tham khảo

1. Luật Công đoàn năm 2012.
2. Nghị quyết số 20/NQ-TW ngày 28/01/2008 của BCH Trung ương Đảng (khóa X) về tiếp tục xây dựng giai cấp công nhân Việt Nam thời kỳ đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước.
3. Chỉ thị số 22-CT/TW ngày 05/8/2008 chỉ đạo việc xây dựng QHLD hài hòa, ổn định và tiến bộ trong doanh nghiệp.
4. Bộ luật Lao động sửa đổi, bổ sung năm 2013.